

Vägledning för lärosätens förebyggande arbete mot pågående dödligt våld (PDV)

Vägledningen är antagen av SUHF:s styrelse den 25 september 2026.

Inledning

Svenska universitet och högskolor verkar i öppna och tillgängliga miljöer där studenter, medarbetare och besökare ska kunna studera, arbeta och vistas under trygga förhållanden. Även om händelser med pågående dödligt våld är mycket ovanliga behöver lärosäten ha ett långsiktigt och systematiskt arbete för att förebygga, upptäcka och hantera allvarliga våldshändelser.

Denna vägledning beskriver centrala områden som kan bidra till att stärka lärosätens förebyggande arbete och beredskap. Vägledningen är avsedd att utgöra ett stöd för lokala bedömningar och åtgärder och ska tillämpas utifrån respektive lärosätes verksamhet, riskbild och förutsättningar. Arbetet bör integreras i lärosätets ordinarie säkerhets-, arbetsmiljö- och krisberedskapsarbete samt utformas med hänsyn till grundläggande värden såsom öppenhet, akademisk frihet, integritet och tillgänglighet.

Med pågående dödligt våld (PDV) avses en situation där en eller flera gärningspersoner använder livsfarligt våld i en pågående händelse, ofta i en miljö där många människor vistas. Begreppet används i denna vägledning som en samlande benämning för mycket allvarliga våldshändelser där snabb beredskap, tydliga handlingsvägar och förebyggande åtgärder är avgörande.

Syfte

Syftet med denna vägledning är att stödja svenska universitet och högskolor i arbetet med att förebygga, minska konsekvenserna av och stärka beredskapen inför händelser som innefattar PDV. Vägledningen bygger på aktuellt kunskapsläge, erfarenheter från svenska lärosäten och principen om ett lagerbaserat säkerhetsarbete, där sociala, organisatoriska, tekniska och fysiska åtgärder kombineras utifrån lokal riskbild och verksamhetens förutsättningar.

Vägledningen behandlar förebyggande och riskreducerande arbete på strategisk och organisatorisk nivå. Den ersätter inte lärosätets lokala rutiner för akuta händelser, krisledning, arbetsmiljöansvar, kamerabevakning, personuppgiftshantering eller samverkan med polis och andra myndigheter.

Denna vägledning är utformad för att kunna användas som ett nationellt stöd inom sektorn. Den är därför oberoende av specifika campus, byggnader, tekniska system och lokala organisationer, och behöver kompletteras med lokala riskbedömningar och beslut vid respektive lärosäte. För att ändå ge konkreta exempel som kan knyta an till lärosätets eget arbete finns en bilaga med exempel på förebyggande och riskreducerande åtgärder.

Utgångspunkter

Händelser med PDV är mycket ovanliga men om de inträffar kan det få mycket allvarliga konsekvenser.

Det är svårt att förutse vem som kommer att begå en sådan handling. Prioritera därför förebyggande insatser som främjar hälsa och trivsel hos både anställda och studenter.

Säkerhetsåtgärder behöver utformas så att de stödjer, snarare än motverkar, lärosätets värden om öppenhet, akademisk frihet, samverkan och inkludering.

Trygghet är en förutsättning för ett öppna lärosäten.

Rekommenderade insatsområden

1. Skapa en trygg och inkluderande miljö

Ett positivt studie- och arbetsklimat är en av de viktigaste skyddsfaktorerna mot allvarliga våldshändelser.

Lärosäten bör:

- Arbeta aktivt med studenters och medarbetares psykosociala arbets- och studiemiljö samt främja studenternas psykiska hälsa.
- Främja delaktighet, gemenskap och social inkludering.
- Skapa låg tröskel för att söka stöd.
- Säkerställa tydliga kontaktvägar för att rapportera oroande beteenden.

2. Utforma strukturer för tidig upptäckt

Lärosäten bör ha funktioner som kan hantera oro kring individer på ett rättssäkert och professionellt sätt.

Det kan exempelvis omfatta:

- tydliga rapporteringsvägar mellan olika delar av lärosätena,
- samverkan mellan lärosätenas säkerhetsfunktioner, HR-avdelningar, studenthälsa och juridisk kompetens å ena sidan och studentkårer å den andra
- etablerade kontakter med polis och andra relevanta aktörer.

3. Utveckla incidentrapportering

Ett användarvänligt incidentrapporteringssystem stärker säkerhetskulturen och möjliggör tidiga åtgärder.

Rapporteringssystemet bör:

- vara enkelt att använda,
- vara känt av och tillgängligt för både studenter och personal,
- möjliggöra analys av återkommande risker och otrygga miljöer.

4. Utbilda studenter och medarbetare

Kunskap om hur man agerar vid en allvarlig våldshändelse är en av de mest effektiva riskreducerande åtgärderna.

Alla lärosäten bör säkerställa att:

- studenter och medarbetare känner till principen **Fly – Sök skydd – Larma**,
- information finns lättillgänglig,
- utbildningar erbjuds återkommande,
- säkerhetsfrågor inkluderas i introduktioner och *on boarding*.
- större avvikelser i beteende hos individer anmäls tidigt

5. Integrera säkerhet i campusmiljön

Utformningen av den fysiska miljön har betydelse för säkerheten.

Lärosäten bör överväga:

- ändamålsenlig tillträdeskontroll,
- zonindelning där det är lämpligt, inkl. möjligheter till utelåsning,
- möjligheten att skapa skyddade utrymmen (lokaler som snabbt kan användas för inrymning),
- säkerhetsaspekter vid ny- och ombyggnation.

6. Utveckla kriskommunikation och larmning

Vid en allvarlig händelse behöver lärosätet kunna nå studenter, medarbetare och andra berörda snabbt, samordnat och med tydliga handlingsanvisningar. Kriskommunikationen bör därför omfatta både omedelbar varning, löpande lägesinformation och efterföljande information om stöd, återgång till verksamhet och kontaktvägar.

Lärosäten bör:

- söka identifiera kanaler för masskommunikation som inte innebär störande varningar till individer
- säkerställa att varningar kan nå både studenter och personal,
- regelbundet testa och utvärdera systemen.
- säkerställa tillträde för polisen
- ha dialog med polisen för att förstå hur de arbetar och prioriterar

7. Arbeta med ett lagerbaserat verksamhetsskydd

Ingen enskild åtgärd kan förebygga eller stoppa alla former av PDV.

Det mest effektiva arbetssättet är att kombinera:

- sociala åtgärder,
- organisatoriska åtgärder,
- tekniska åtgärder,
- fysiska skyddsåtgärder.

Bilaga

Exempel på förebyggande och riskreducerande åtgärder mot pågående dödligt våld (PDV) vid universitet och högskolor

Denna bilaga innehåller exempel på åtgärder som svenska lärosäten kan överväga för att stärka sitt arbete med att förebygga och begränsa konsekvenserna av händelser som innefattar pågående dödligt våld (PDV). Åtgärderna behöver alltid anpassas utifrån verksamhetens riskbild, campusutformning, lokala förutsättningar och ekonomiska möjligheter.

1. Organisatoriska åtgärder

Trygghets- och säkerhetskultur

Exempel:

- Aktivt arbete med social inkludering och tillhörighet.
- Främjande av psykisk hälsa bland studenter och medarbetare.
- Närmare samarbete mellan säkerhetsfunktion, HR, studenthälsa och företagshälsovård.
- Lokala trygghetsdialoger med studenter och personal.

Hantering av oro och avvikande beteenden

Exempel:

- Funktion för orosanmälningar.
- Multidisciplinärt bedömningsteam.
- Rutiner för samverkan med polis och andra myndigheter.
- Processer för stöd till individer i utsatta situationer.
- Samtala med anställda och studenter i syfte att undersöka ev. missnöje och avvikande beteenden (riskreducerande samtal)

Incidentrapportering

Exempel:

- Digitalt incidentrapporteringssystem.
- Möjlighet till rapportering via mobiltelefon.
- Återkoppling till rapportör.
- Samlad analys av incidenter, hot och våld.

2. Utbildning och informationsåtgärder

Grundläggande kunskap

Exempel:

- Webbutbildningar om "Fly - Sök skydd - Larma", t.ex. från Myndigheten för civilt försvar
- Säkerhetsinformation till nya studenter och anställda som bland annat inbegriper utrymningsvägar, hur och när man larmar.
- Kortfattade säkerhetskort eller intern digital information som beskriver "Fly - Sök skydd - Larma"

Fördjupad utbildning

Exempel:

- Scenarioövningar för chefer.
- Utbildning av nyckelfunktioner såsom chefer, studenthälsa, studentkårsaktiva.
- Seminarier om hot- och våldshantering.
- Första hjälpen-utbildningar för all personal.

Kommunikation

Exempel:

- Informationsskärmar.
- Säkerhetssidor på intranät och webb.
- Affischer i undervisningslokaler.
- Kampanjer om rapporteringsvägar och stödresurser.

3. Exempel på fysiska säkerhetsåtgärder

Det övergripande målet för den enskilda individen är alltid att ta sig till en säker plats, dvs. utrymning. Därav vikten av att känna till den miljö man befinner sig i och möjliga utrymningsvägar. När/om det är stopp på utrymningsvägen är inrymning strategin att använda.

Tillträdeskontroll och zonindelning

Målet är att försvåra obehörigt tillträde och begränsa en gärningspersons rörelsefrihet.

Exempel:

- Passerkort för personal och studenter.
- Tidsstyrda lås.
- Zonindelning av byggnader.
- Separering mellan publika och verksamhetskritiska ytor.
- Passerkontroll till institutionskorridorer och administrativa lokaler.
- Säkerhetsanpassning vid om- och nybyggnation i form av bland annat sektionering.

- Besökshantering.

Skyddade utrymmen

Målet är att skapa lokaler som snabbt kan användas för inrymning.

Exempel:

- Dörrar som kan låsas inifrån.
- Tydlig skyltning av skyddsmöjligheter.
- Insynsskydd i särskilt lämpliga lokaler.
- Tittöga i dörrar.
- Inventering av lämpliga undervisningslokaler.
- Rutiner för hur lokalerna ska användas vid en allvarlig händelse.

Kamerabevakning

Målet är att stärka trygghetsarbetet och förbättra lägesbilden vid incidenter.

Exempel:

- Kamerabevakning av entréer.
- Kamerabevakning av särskilt utsatta områden.
- Integration med larmcentral.
- Skyltning och informationsinsatser för att säkerställa transparens.
- Rutiner för lagring och hantering av material.

Trygghetsskapande närvaro

Exempel:

- Vaktarrondering.
- Vid evenemang: Väktare där behovet av ökade skyddsåtgärder har bedömts tillräckligt eller ordningsvakter enligt polisens utfärdade tillstånd för evenemanget.
- Ordningsvakter vid större evenemang.
- Trygghetsvårdar vid evenemang.
- Säkerhetsrondering av säkerhetsfunktion i lokaler tillsammans med den verksamhet som använder lokalerna.

Fordonsskydd

Exempel:

- Tillfälliga fordonsbarriärer vid stora evenemang.
- Pollare vid särskilt utsatta gångstråk.
- Hänsyn till fordonshot vid campusutveckling.
- Planering av evenemangsytor ur säkerhetsperspektiv.

4. Tekniska säkerhetsåtgärder

Larm, utrustning och masskommunikation

Exempel:

- Digitala informationsskärmar.
- Högtalarsystem.
- Krisinformation via webb och intranät.
- Sjukvårdsutrustning, inklusive tourniquet (avsnörande förband)
- Integrerade massnotifieringssystem: SMS-utskick och pushnotiser via app kan endast användas om det finns garanti för att dessa inte avger ljud

Lockdown-funktionalitet

Exempel:

- Central låsning av definierade dörrmiljöer.
- Förprogrammerade säkerhetszoner.
- Lokala aktiveringspunkter.
- Kan övervägas integration med larm- och kommunikationssystem.
- Regelbunden testning och övning.

5. Krisberedskap

Exempel:

- Dokumenterad krisledningsorganisation.
- Krisledningsövningar.
- Kommunikationsplaner.
- Samverkan med polis, räddningstjänst och sjukvård.
- Planering för psykosocialt stöd.
- Rutiner för återgång till normal verksamhet efter allvarliga händelser.

Princip för prioritering

Lärosäten bör i första hand prioritera åtgärder som:

- stärker trygghet och inkludering,
- förbättrar förmågan att fånga upp oro,
- ökar kunskapen hos studenter och personal,
- kan genomföras med rimliga resurser,
- samtidigt bidrar till den dagliga säkerheten och arbetsmiljön.